

## ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

**Захаркіна Л.С.,**

*к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва,*

*Сумський державний університет, м. Суми, Україна*

*[l.zaharkina@finance.sumdu.edu.ua](mailto:l.zaharkina@finance.sumdu.edu.ua)*

*<http://orcid.org/0000-0003-1002-130X>*

**Чухно Р. Ю.,**

*студентка кафедри фінансових технологій і підприємництва,*

*Сумський державний університет, м. Суми, Україна,*

*[ruslanachukhno@gmail.com](mailto:ruslanachukhno@gmail.com)*

*<https://orcid.org/0000-0001-5975-4905>*

**Веремієнко Є.В.,**

*студент кафедри фінансових технологій і підприємництва,*

*Сумський державний університет, м. Суми, Україна,*

*Увага до теми транспарентності публічних фінансів на сьогоднішній день зростає у всьому світі. Загальновізнано, що прозорість у сфері публічних фінансів є одним із ключових інструментів забезпечення добросовісного управління, що, в свою чергу, сприяє підвищенню фінансової безпеки держави. Загалом, під транспарентністю прийнято розуміти повне, достовірне, своєчасне та систематичне розкриття усієї важливої інформації та має на увазі під собою вільний доступ до неї, а також зрозумілість для всіх громадян держави.*

*У даній статті було здійснено дослідження впливу транспарентності фінансових відносин на публічному рівні в умовах сучасного цифрового середовища на складові фінансової безпеки держави. У результаті чого було встановлено, що на державному рівні складовими фінансової безпеки є: банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека. Провівши дослідження різних джерел інформації, було визначено, що центральні банки повинні бути належним чином підзвітними перед законодавцями та суспільством, адже прозорість є ключовим елементом соціальної відповідальності. У свою чергу, вплив транспарентності на фінансову безпеку небанківського фінансового сектору проявляється у збільшенні довіри до установ небанківського ринку. Зі свого боку підтримання нормативного рівня державного боргу, і навіть максимально ефективно його витрачання є основними завданнями органів влади, тому виходячи з цього, необхідно постійно проводити моніторинг державного боргу, яке може забезпечуватись лише в умовах транспарентності. Значна роль в формуванні фінансової безпеки держави належить забезпеченню показників бюджетної безпеки, на які, в першу чергу, впливають саме принципи транспарентності бюджетних відносин. З цією метою були створені інформаційні портали: «Єдиний веб-портал використання публічних коштів» та «Державний веб-портал бюджету для громадян». Наступною складовою фінансової безпеки є валютна безпека, забезпечення публічності та прозорості якої входить до функцій НБУ. У сучасних умовах глобалізації та інформатизації суспільства з метою зниження небажаних синергетичних ефектів у валютній системі одним із напрямків удосконалення валютної політики Національного банку має стати підвищення транспарентності валютних операцій, що дозволяє підвищити фінансову безпеку держави.*

*Отже, забезпечення транспарентності публічних фінансів повинно бути головною задачею органів влади, що сприятиме підвищенню фінансової безпеки держави та надасть змогу забезпечити отримання відкритих бюджетних даних для громадськості, а також дасть можливість їх активної участі у бюджетному процесі.*

**Ключові слова:** транспарентність, публічні фінанси, боргова безпека, банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека.

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-15

### ВСТУП

На сьогоднішньому етапі розвитку фінансових відносин, однією з умов їх ефективного функціонування, є забезпечення виконання принципів публічності та прозорості, що дозволяє підвищити ефективність управління фінансами на всіх рівнях економічного устрою та забезпечити високий рівень фінансової безпеки держави. Реалізацію цих принципів поєднує в собі поняття транспарентності, яке все частіше застосовується в наукових публікаціях та постійно розширює своє змістовне

наповнення. Разом з тим поняття прозорості по різному розкривається в роботах українських та закордонних науковців. У сьогodнішніх публікаціях поняття «прозорість», яка з англійської «transparency» перекладається як «прозорий» [1], а з латини «transparens» дослівно перекладається як «щось прозоре та зрозуміле» [2], трансформувалось у більш широке визначення сутності економічних відносин, пов'язаних із їх відкритістю для широкого кола користувачів. У першу чергу, це стосується рівня публічних фінансів, де відкритість та прозорість стає необхідною умовою успішного їх функціонування та основним інструментом подолання корупції та забезпечення фінансової безпеки держави. Таким чином, дослідження механізмів забезпечення прозорості на рівні публічних фінансів набуває особливої актуальності в сучасних економічних умовах.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Опрацювання вітчизняної та закордонної літератури показало, що останнім часом питання забезпечення прозорості фінансових відносин на публічному рівні знаходяться у фокусі уваги багатьох дослідників, серед яких можна відзначити праці науковців Сумського державного університету під керівництвом І. Школьник [3, 4], в яких прозорість в сфері публічних фінансів розглядається як один з основних інструментів зниження корупції в країні. Інші автори, наприклад О. Семчик досліджує принципи прозорості публічної фінансової діяльності як елемент партисипативної демократії на рівні міжнародних стандартів та українського законодавства [5]. Прозорість бюджету як важливої складової фінансової безпеки держави розглядає в своїх дослідженнях П. Латковський [6]. Також основні елементи прозорості бюджетної системи та її публічності з позиції участі громади у бюджетному процесі досліджують А. Дем'янюк [7], В. Малишко [8], О. Горбунов [9] та інші науковці. Разом з тим, в питаннях прозорості фінансових відносин на публічному рівні, як на пряму забезпечення фінансової безпеки держави залишається ще багато проблем, які потребують негайного вирішення.

### ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є дослідження впливу прозорості фінансових відносин на публічному рівні на складові фінансової безпеки держави, що формується в умовах сучасного цифрового середовища.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: логічного узагальнення, методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, розрахунково-аналітичний метод, метод графічного зображення даних.

### РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На державному рівні складовими фінансової безпеки є: банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека [10]. Відповідно, кожен з цих складових має свої особливості забезпечення публічності та прозорості.

Прозорість банківської системи реалізується шляхом забезпечення НБУ публічності та прозорості інформації в сфері моніторингу та регулювання банківської діяльності, монетарної політики, регулювання валютного ринку, тощо. Світовий досвід та триваючі дискусії про незалежність центрального банку у світлі посткризових реалій підкреслюють той факт, що центральні банки не працюють і не повинні працювати у вакуумі. Як державні установи, центральні банки повинні бути належним чином підзвітними перед законодавцями та суспільством. Прозорість є ключовим елементом цієї соціальної відповідальності. Прикладами належної прозорості є публікація протоколів засідань, реагування на запити законодавців,

публікація детальних технічних звітів, зустрічі з міністрами фінансів та скликання прес-конференцій.

Статтею 68 Закону України «Про Національний банк України» [11] визначено зобов'язання НБУ, щодо забезпечення публічності та прозорості. Згідно з ними НБУ має періодично оприлюднювати фінансову звітність, щомісячно видавати статистичний бюлетень, публікувати інформацію з питань грошово-кредитної та банківської статистики, щомісячно інформувати про рішення Правління НБУ. На рисунку 1 наведено статистику, щодо кількості переглядів відповідних сторінок сайту НБУ у період з 01.11.2015 р. по 04.11.2021 р.

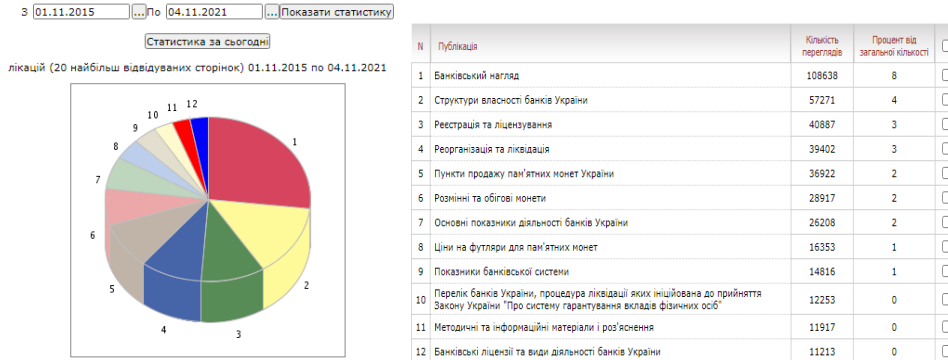


Рисунок 1 – Статистика переглядів розділів сайту НБУ [12]

Вплив транспарентності на фінансову безпеку небанківського фінансового сектору проявляється у збільшення довіри до установ небанківського ринку, до яких належать страхові, лізингові, фінансові компанії, кредитні спілки, компанії, що працюють на фондовому ринку, тощо. Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року, розробленою НБУ в рамках реалізації стратегічного напрямку, щодо забезпечення фінансової стабільності передбачено збільшення його прозорості через [12]:

- «підвищення прозорості клієнтів фінансового сектору;
- підвищення стандартів якості послуг та прозорості інформації провайдерів фінансових послуг;
- поліпшення інформаційного обміну між регуляторами фінансового сектору, ФГВФО, державними установами та учасниками ринків фінансових послуг;
- упровадження міжнародних стандартів звітності для наглядових цілей у фінансовому секторі (FINREP/COREP);
- забезпечення транспарентності основних показників діяльності небанківських фінансових установ в електронному вигляді, упровадження розкриття інформації на основі стандартів звітності Solvency II».

Рівень транспарентності установ небанківського фінансового сектору є предметом періодичної уваги рейтингових агенцій та компаній, таких як Кредит-Рейтинг, Експерт-рейтинг, Рюрик, ІВІ-рейтинг, Стандарт-Рейтинг та інші. До критеріїв оцінювання транспарентності належать якість, своєчасність, повнота висвітлення регулярної та нерегулярної інформації, інформації про правопорушення, повнота та об'єктивність новин на сайтах компаній, повнота розкриття звітності для акціонерів і т. д. Потужним інформаційним джерелом на страховому ринку України є сайти «<https://forinsurer.com/>», <http://www.mtsbu.ua> [13, 14].

Аналогічне рейтингування застосовується для недержавних пенсійних фондів (НПФ) відкритість яких оцінюється можливістю отримати повну, актуальну, необхідну інформацію з офіційних і відкритих джерел.

Алгоритм розрахунку рівня відкритості небанківських фінансових установ базується на бальній оцінці, яка формується залежно від повноти розкриття актуальної

інформації. При цьому актуальність розкриття інформації визначається оцінювачем на власний розсуд. Наприклад, зміст алгоритму для визначення транспарентності недержавних пенсійних фондів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Алгоритм розрахунку рівня транспарентності (відкритості) недержавних пенсійних фондів [15]

Характеристика транспарентності	Рівень транспарентності	Бали
1. Наявність власного сайту НПФ, або його сторінки на сайті адміністратора пенсійних фондів (АПФ), чи компанії з управління активами (КУА)	Наявний власний сайт	0,5
	Сайт відсутній, або наявна лише сторінка на сайті АПФ чи КУА	0
2. Легкість знаходження сайту або сторінки в пошуковій системі Google.		0 – 1,0
3. Можливість відстежувати на сайті динаміку зміни вартості пенсійних активів (якщо динаміка змін подана не у вигляді графіка кількість балів зменшується на 0,3)		0 – 2,5
4. Можливість відстежувати на сайті портфель НПФ (враховується рівень деталізації розкриття інформації про структуру активів НПФ)		0 – 3
5. Можливість знаходження на сайті, або сторінці НПФ інформації про обслуговуючі компанії		0 – 0,75
6. Можливість знаходження на сайті, або сторінці НПФ статутних документів НПФ		0 – 0,75
7. Можливість знаходження на сайті, або сторінці НПФ інформації про органи управління НПФ (інформація про керівників, протоколи рішень і т.д.)		0 – 0,75
8. Знаходження інформації на одному сайті без посилання на інші сайти	так	0,75
	ні	0

Залежно від суми набраних балів і визначається рівень транспарентності (табл. 2).

Таблиця 2 – Рейтингова шкала транспарентності [15]

Шкала оцінювання (рейтинг) рівня транспарентності		
Сума балів	Рейтинг	Ознаки транспарентності
9,01 - 10	A+	Високий рівень транспарентності. Дані, що необхідні для оцінки діяльності НПФ присутні в повному обсязі
8,01 – 9,00	A-	Помірно високий рівень транспарентності. Частина даних, розкрита недостатньо повно
6,01 – 8,00	B+	Помірний рівень транспарентності. Частина даних розкрита неповністю
4,01 – 6,00	B-	Нижчий за помірний рівень транспарентності. Значна частина даних розкрита неповністю
2,01 – 4,00	C+	Низький рівень транспарентності Відсутня частина необхідних даних
0 – 2,00	C-	Дуже низький рівень транспарентності. Відсутня більша частина необхідних даних для оцінювання

Рейтингові методики оцінювання рівня транспарентності також використовуються для кредитних спілок, страхових компаній та інших небанківських фінансових установ. За результатами проведених досліджень серед страхових компаній найбільш прозорими є такі: Арсенал-страхування, Оранта, ПЗУ Україна (PZU) [16]; серед кредитних спілок: Кредитна спілка «Моя родина», Кредитна спілка «Форт», Кредитна спілка профспілок МВС України, Кредитна спілка «Господар» [17].

Складовими боргової безпеки є відносні показники стану внутрішнього та зовнішнього боргу, дохідності ОВДП, значення індексу ЕМВІ+Україна, обсягів міжнародних резервів. Розглядаючи різні аспекти управління державним боргом більшість авторів звертають увагу на проблеми недостатньої відкритості та прозорості державної боргової політики.

Підтримання нормативного рівня державного боргу, і навіть максимально ефективного його витрачання є основними завданнями органів влади. Виходячи з цього, необхідно постійно проводити моніторинг державного боргу, тому що значне перевищення норми показника державного боргу негативно позначиться на стабільності економіки країни, а також витрати на обслуговування державного боргу можуть сильно позначитися на державному бюджеті.

Транспарентність держаної боргової політики забезпечує Міністерство фінансів України на сайті якого міститься інформація, щодо статистики державного боргу, ставок та проведення аукціонів з продажу ОВДП, тощо.

Значна роль в формуванні фінансової безпеки держави належить забезпеченню показників бюджетної безпеки, на які в першу чергу впливають саме принципи транспарентності бюджетних відносин. Підвищення рівня прозорості бюджету сприяє реалізації наступних цілей:

- більш якісному забезпеченні державою бюджетних зобов'язань та послуг, а також зростання рівня задоволеності якістю державних послуг;
- залучення громадськості до бюджетного процесу, врахування їхньої думки у визначенні пріоритетів розвитку території;
- проведення ширшого контролю з боку громадськості за цільовим витрачанням бюджетних коштів;
- підвищення рівня відповідальності виконавчої (представницької) влади за розробку та виконання бюджету;
- підвищення ефективності використання бюджетних коштів;
- підвищення бюджетної грамотності населення та довіру населення до органів влади;
- підвищення інвестиційного потенціалу публічно-правової освіти та зростання конкурентоспроможності територій.

Оцінювання рівня бюджетної транспарентності на міжнародному рівні здійснює спеціалізована міжнародна неурядова коаліція Міжнародне бюджетне партнерство (International Budget Partnership, IBP) [18], метою діяльності якої є розрахунок та опублікування «Індексу відкритості бюджету (Open Budget Index) який формується шляхом розрахунку показників:

- 1) індекс відкритості бюджету («Transparency (Open Budget Index)»);
- 2) індекс участі громадськості («Public Participation»);
- 3) індекс контролю за бюджетним процесом з боку законодавчого органу влади та вищого органу аудиту («Oversight by Legislature») [9]».

Згідно зі звітом IBP за 2019 рік Україна посідає середні позиції в світі за показниками бюджетної транспарентності (Open Budget Index) (рис. 2). Як видно з рисунку, за останні роки показник рівня транспарентності бюджету дещо поліпшився, перш за все через збільшення інформаційної насиченості бюджетного процесу на рівні виконавчої влади.

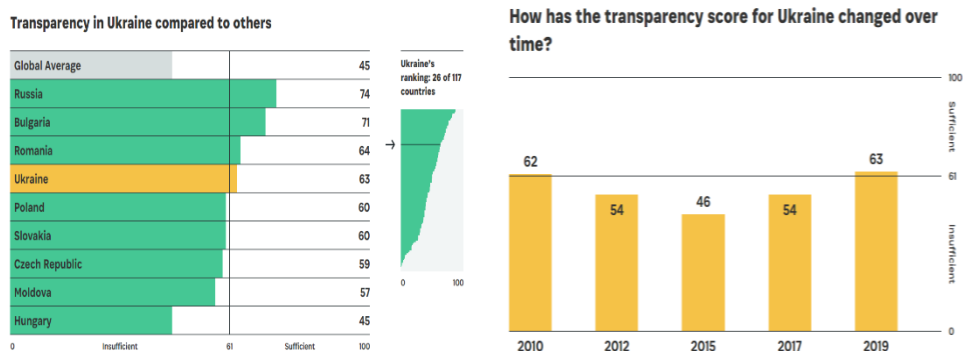


Рисунок 2 – Позиції України за показниками бюджетної транспарентності (Open Budget Index) [18]

Крім показника прозорості бюджету важливе значення має участь громадськості у його формуванні та контролю за виконанням. Визначаючи індекс участі громадськості, IBP оцінює формальні можливості, які надаються з боку влади громадським організаціям для повноцінної участі у різних етапах бюджетного процесу. Індекс участі громадськості включає 18 показників, які враховують досвід та

найкращі практики такої участі. За останніми оцінюваннями Україна за даним показником має 33 бали зі 100 можливих (рис. 3).

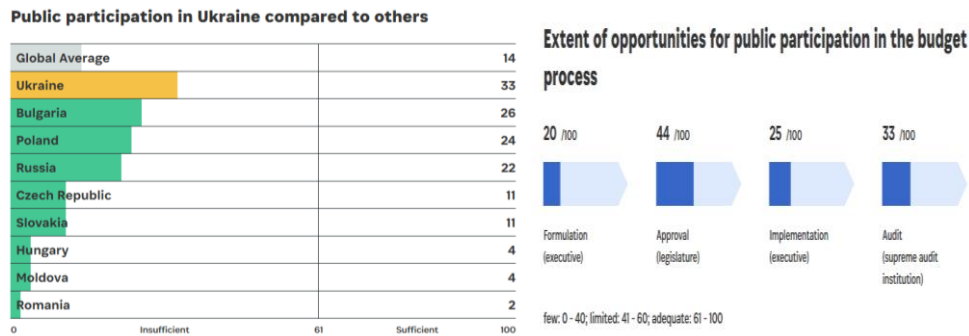


Рисунок 3 – Позиції України за індексом участі громадськості у бюджетному процесі («Public Participation») [18]

ІВР також оцінює роль законодавчої влади та аудиторських органів (Державної аудиторської служби України) у їх здатності забезпечити контроль бюджетного процесу за допомогою розрахунку 18 відповідних показників. Для України даний показник дорівнює 87 із 100 можливих (рис. 4).

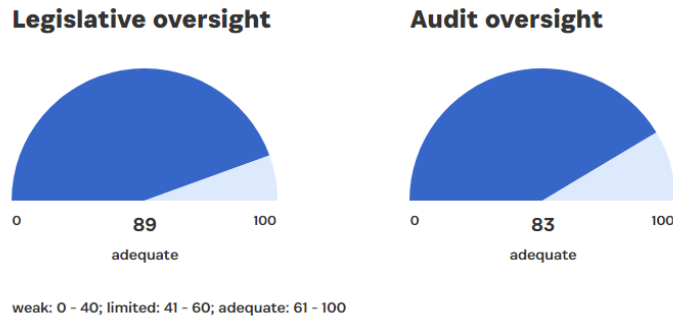


Рисунок 4 – Позиції України за індексом контролю за бюджетним процесом з боку законодавчого органу влади та вищого органу аудиту («Oversight by Legislature») [18]

Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» [19] вимагає забезпечення інформативності використання публічних коштів на державному та місцевому рівнях. З цією метою були створені інформаційні портали: «Єдиний веб-портал використання публічних коштів (spending.gov.ua)» [20] та «Державний веб-портал бюджету для громадян (https://openbudget.gov.ua/)» [21].

Дані інформаційні ресурси сприяють підвищенню прозорості бюджетного процесу, збільшенню відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів як державного так я місцевих бюджетів перед суспільством. Інформація, що розміщується на даних порталах може використовуватися в процесі проведення контролю за використанням публічних коштів з боку державних органів (Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України), а також ЗМІ, громадських організацій.

Наступною складовою фінансової безпеки є валютна безпека, забезпечення публічності та прозорості якої входить до функцій НБУ. У сучасних умовах глобалізації та інформатизації суспільства з метою зниження небажаних синергетичних ефектів у валютній системі одним із напрямків удосконалення

валютної політики Національного банку має стати підвищення прозорості валютних операцій, що дозволяє підвищити фінансову безпеку держави.

З метою забезпечення публічності та прозорості валютного ринку НБУ публікує на своєму сайті динаміку курсу гривні до іноземних валют, інформацію щодо результатів валютних аукціонів, показники обсягів операцій на валютному ринку, обсяги операцій фізичних осіб з купівлі/продажу іноземної валюти, результати валютних інтервенцій (рис. 5). Окрема сторінка на сайті НБУ присвячена питанням валютної лібералізації, тобто створення передумов, настання яких є необхідним для переходу до режиму вільного руху капіталу – кінцевої мети валютної лібералізації [12].

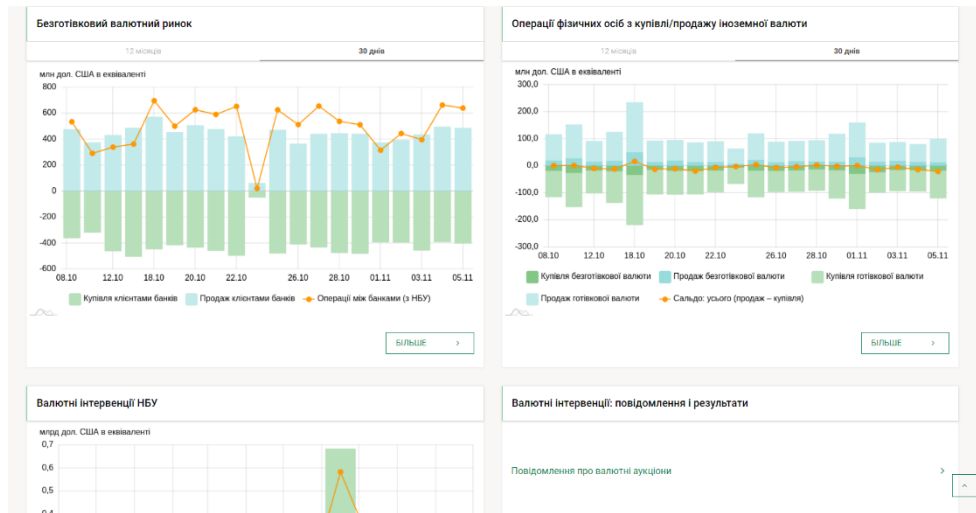


Рисунок 5 – Інформаційне забезпечення валютної політики НБУ (фрагмент сайту) [12]

Також на сайті НБУ та на інших веб-ресурсах міститься інформація, щодо показників валютної безпеки, таких як: валові міжнародні резерви України, місяців імпорту; частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, відсотків; рівень доларизації грошової маси, тощо. Заходи, що вживаються в напрямку підвищення прозорості валютного регулювання спрямовані на зупинення вивезення капіталу, відмивання грошей, отриманих незаконним шляхом під виглядом зарубіжних інвестицій, функціонування тіншового сектора у сфері зовнішньої торгівлі і на фінансовому ринку.

Індикатор грошово-кредитної безпеки включає в себе показники питомої ваги готівкових коштів в позабанківській системі, тобто співвідношення грошових агрегатів М0/М3, відсотків, різницю між процентними ставками за кредитними та депозитними коштами, питомої ваги споживчих кредитів наданих домогосподарствам в загальній структурі кредитних ресурсів, обсяги виведених за кордон коштів. Статистичні дані, що публікує НБУ містять інформацію щодо динаміки зміни грошових агрегатів, процентних ставок за активними і пасивними операціями НБУ, обсягів кредитних та депозитних ресурсів, тощо.

Також прозорість сприяє формуванню рівня інфляційних очікувань, який буде необхідний ефективного проведення грошово-кредитної політики. Підвищення публічності та прозорості у більшості випадків веде до зниження відсоткових ставок та зниження їх волатильності. При цьому до негативних моментів можна віднести те, що прозорість може призвести до встановлення дуже низьких інфляційних очікувань, які стримують економічне зростання. Занадто висока прозорість



монетарної політики породжує невизначеність у діях НБУ, також комунікаційні канали часто незрозумілі більшості населення, що знижує їх ефективність.

#### ВИСНОВКИ

На публічному рівні прозорість бюджету як основного фінансового інструменту реалізації соціально-економічної політики держави є головною умовою відкритості державних рішень. Участь громадськості в усіх етапах бюджетної діяльності держави сприятиме створенню передумов для підвищення контролю за цільовим витрачанням коштів, за якістю бюджетних рішень, що приймаються, та виконання бюджету, підвищить відповідальність органів влади на всіх рівнях управління. Забезпечення прозорості бюджету досягається не лише доступністю бюджетних даних для громадськості, а й можливістю її активної участі у бюджетному процесі.

#### SUMMARY

##### **Zakharkina L. S., Chukhno R. Yu., Veremiienko Ye.V. PUBLIC FINANCES' TRANSPARENCY AS A FACTOR OF ENSURING THE STATE'S FINANCIAL SECURITY**

*Attention to the topic of transparency of public finances today is growing worldwide. It is generally accepted that transparency in the field of public finances is one of the key tools for ensuring good governance, which in turn contributes to improving the financial security of the state. In general, transparency is understood as full, reliable, timely and systematic disclosure of all important information and implies free access to it, as well as comprehensibility for all citizens of the state.*

*This article examines the impact of transparency of financial relations at the public level in today's digital environment on the components of financial security. As a result, it was established that at the state level the components of financial security are banking security, security of the non-banking financial sector, debt security, budget security, currency security, monetary security. Research on various sources of information has determined that central banks must be properly accountable to legislators and society, as transparency is a key element of this social responsibility. In turn, the impact of transparency on the financial security of the non-banking financial sector is manifested in an increase in confidence in non-banking market institutions. For its part, maintaining the regulatory level of public debt, as well as its most efficient spending is the main task of the authorities, so based on this, it is necessary to constantly monitor public debt, which can be provided only in conditions of transparency. A significant role in shaping the financial security of the state belongs to the provision of budget security indicators, which are primarily influenced by the principles of transparency of budgetary relations. For this purpose, information portals were created: "Unified web portal for the use of public funds" and "State web portal of the budget for citizens". The next component of financial security is currency security, ensuring publicity and transparency of which is part of the functions of the NBU. In the current context of globalization and informatization of society in order to reduce undesirable synergies in the monetary system, one of the ways to improve the monetary policy of the National Bank should be to increase the transparency of foreign exchange transactions, which increases financial security.*

*Thus, ensuring the transparency of public finances should be the main task of the authorities, which will increase the financial security of the state and provide access to open budget data for the public, as well as enable their active participation in the budget process.*

**Keywords:** *transparency, public finances, debt security, banking security, security of the non-banking financial sector, budget security, currency security, monetary security.*

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Crowther J. Oxford Advanced Learner's Dictionary I ed. Oxford : Oxford University Press, 1998. 1271 p.
2. Кудіна О. Прозорість влади в Україні: проблеми становлення та чинники забезпечення. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія.* 2013. Т. 21, Вип. 23 (4). С. 33-38.
3. Школьник І.О. Прозорість публічних фінансів – протидія корупції: монографія. Суми : видавництво «Ярославна». 2018. 186 с.
4. Школьник І. О., Мірошніченко О. В., Іванченко А. О., Гавриш Ю. С. Сучасний стан прозорості публічних фінансів України. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка.* 2020. №3. С. 182–190. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-20
5. Семчик О.О. Прозорість як принцип публічної фінансової діяльності в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2017. Випуск №3. С. 30-40.
6. Латковський П. Принцип прозорості бюджету як важлива складова безпеки держави. *Юридичний вісник.* 2019. № 3. С. 56-62. DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.938>
7. Дем'янюк А. В. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі. *Економіка та суспільство.* 2016. Вип. 6. С. 317-320.



8. Малишко В. В. Публічність та прозорість бюджетного процесу в Україні. *The 8th International scientific and practical conference «Perspective of worlds science and education» (April 22–24, 2020)*. Osaka, Japan : CPN Publishing Group, 2020. P. 662–671.
9. Горбунов О.В. Міжнародний рейтинг відкритості (прозорості) бюджету "Open Budget Index": Україна в контексті міжнародних порівнянь. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. В. 32. С. 12–27.
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. №1277. URL <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0>.
11. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 №679-IV зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14/paran687#n687>.
12. Національний банк України. Веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
13. Фориншурер. Страхування. Веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/>
14. МТСБУ. Веб-сайт. URL: <http://www.mtsbu.ua/>
15. Методологія складання рейтингу відкритості недержавних пенсійних фондів. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/5fdca92254547285394142.pdf>
16. Дубина М. В. Пілевич Д. С., Баранець А. А. Інформаційна прозорість функціонування страхових компаній в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 3 (15). С. 145–154.
17. Прокопенко В. Ю., Дубина М. В., Мекшун О. О. Інформаційна прозорість кредитних спілок і її вплив на формування депозитної поведінки громадян. *Бізнес Інформ*. 2018. №8. С.158–164. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf\\_2018\\_8\\_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_8_26)
18. International Budget Partnership. Веб-сайт. URL: <https://www.internationalbudget.org/>
19. Про відкритість використання публічних коштів : закон України від 11 лютого 2015 р. № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
20. Spending. Єдиний веб-портал використання публічних коштів URL: <https://spending.gov.ua>.
21. Open budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

## REFERENCES

1. Crowther, J. (1998), *Oxford Advanced Learner's Dictionary 1 ed.*, Oxford University Press, Oxford.
2. Kudina, O. "Transparency of power in Ukraine: problems of formation and factors of provision", *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Seriya: Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya*, vol.23, pp.33-38.
3. Schoolnyu, I. O. (2018), *Transparentnist' publichnykh finansiv – protydiya koruptsiyi* [Transparency of public finances - combating corruption], Yaroslavna Publishing House, Sumy, Ukraine.
4. Shkolnyk, I. O. Miroshnychenko, O.V. Ivanchenko, A. O. Gavrish, Yu. S. (2020), "The current state of transparency of public finances in Ukraine", *Visnyk Sums'koho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomika*, vol.3, pp. 182–190.
5. Semchik, O.O. (2017), "Transparency as a principle of public financial activity in Ukraine", *Visnyk Chernivets'ko-ho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya*, vol.3. pp. 30–40.
6. Latkovsky, P. (2019), "The principle of budget transparency as an important component of state security", *Yurydychnyy visnyk*, vol. 3. pp. 56–62
7. Demyanyuk, A.V. (2016), "Budget transparency and public participation in the budget process", *Ekonomika ta sus-pil'stvo*, vol. 6. pp. 317-320.
8. Malysheko, V.V. (2020), "Publicity and transparency of the budget process in Ukraine", *The 8th International scientific and practical conference «Perspective of worlds science and education»*, CPN Publishing Group, Osaka, Japan, April 22–24, 2020, pp. 662–671.
9. Gorunov, O.V. (2017), "International rating of openness (transparency) of the budget "Open Budget Index": Ukraine in the context of international comparisons", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universyte-tu. Ekonomichni nauky*, vol. 32, pp. 12–27.
10. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (October 29, 2013), Order "On approval of Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine", №1277, available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0>.
11. The Verkhovna Rada of Ukrainen, (May 20, 1999), The Law of Ukraine "About the National Bank of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14/paran687#n687>
12. National Bank of Ukraine, *Website*, available at: <https://bank.gov.ua/>
13. Forenschurer, Insurance, *Website*, available at: <https://forinsurer.com/>
14. MTIBU, *Website*, available at: <http://www.mtsbu.ua/en/>
15. Methodology for compiling a rating of openness of private pension funds, available at: <https://ucci.org.ua/uploads/files/5fdca92254547285394142.pdf>
16. Dubyna, M.V. Pilevych, D.S. Baranets, A.A. (2018), "Information transparency of insurance companies in Ukraine, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, vol.3(15), pp. 145-154.
17. Prokopenko, V.Yu. Dubyna, M.V. Mekshun, O.O. (2018), "Information transparency of credit unions and its influence on the formation of deposit behavior of citizens", *Biznes Inform*, vol.8, pp.158-164.
18. International Budget Partnership, *Website*, available at: <https://www.internationalbudget.org/>
19. The Verkhovna Rada of Ukrainen (February 11, 2015), The Law of Ukraine "On the open use of public funds", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
20. Spending, *Yedynyy veb-portal vykorystannya publichnykh koshtiv*, available at: <https://spending.gov.ua>.
21. Open budget, *Derzhavnyy veb-portal byudzhetu dlya hromadyan*, available at: <https://openbudget.gov.ua/>